

ZLKI 2019-2020

målsättning

2

- Att lära sig språk
 - svenska
 - terminologi, narratologiska redskap
- Att lära sig att läsa – storydriven vs point-driven
- Att lära sig att uttrycka sig om det man läst

målsättning

3

□ jfr [Studiegids](#):

1. Inzicht hebben in narratologische basisbegrippen.
2. Dat inzicht adequaat en zelfstandig toepassen bij de analyse van Zweedse prozateksten (kortverhalen).
3. In het Zweeds op een basisniveau (ERK-niveau: B1) mondeling van gedachten wisselen over narratologische basisbegrippen.
4. In het Zweeds op een basisniveau (ERK-niveau: B1) deelnemen aan een discussie over literaire teksten.
5. In het Zweeds op een basisniveau (ERK-niveau: B1) op een heldere en coherente manier schriftelijk rapporteren over zelfstandig uitgevoerde narratologische analyses van verhalende teksten.

hur kursen är upplagd

4

□ “hoorcolleges” – “werkcolleges” – “practicum”

□ schema:

		FÖRELÄSNINGARNA	SEMINARIERNA	PRACTICUM se separat översikt
1	13/feb	Inledande kommentarer		
2	20/feb	Berättare	Dagerman, Åttonde dagen	
3	27/feb	Modus	Dagerman, Den främmande mannen	
4	5 mars	“Erzählsituationen”/Tid	Dagerman, Hunden och ödet SKRIVUPPGIFT 1	1
5	12 mars	Handling	Söderberg, Pälsen	
6	19 mars	Karaktärer	Jansson, Ekorren	2
7	26 mars	Historievärlden	Lindgren, Sunnanäng	
8	2/apr	Språk	Holmqvist, Kostym SKRIVUPPGIFT 2	3
9	23/apr	Lite extra	Jonsson, Ensam med en halv liter konjak	
10	30/apr	Repetition	Dagerman, De röda vagnarna	4
11	7 maj		prov tenta	
12	14 maj		återkoppling	5

hur kursen är upplagd

5

- schema: “practicum”
- ✓ grupp 1 (DZ – FZ – EZ3): måndagar kl. 16-17, Blandijn 120.025
- ✓ grupp 2 (EZ1 – EZ2 – NZ): tisdagar kl. 13-14, Blandijn 100.072

	Grupp 1	Grupp 2	Ämne
1	mån 2/03, kl. 16	tis 3/03, kl. 13	Berättare och modus
2	mån 16/03, kl. 16	tis 17/03, kl. 13	återkoppling skrivuppgift 1
3	mån 30/03, kl. 16	tis 31/03, kl. 13	Handling, karaktärer, historievärld
4	mån 27/04, kl. 16	tis 28/04, kl. 13	återkoppling skrivuppgift 2
5	mån 11/05, kl. 16	tis 12/05, kl. 13	Extra frågor (inför tentan)

inlämningsuppgifter och examination

6

- Se “Studiegids”:

Periodegebonden (80%):

- Mondeling examen (40%): het mondeling examen evalueert de leerstof die is behandeld tijdens de hoorcolleges.
- Schriftelijk examen (40%): op het schriftelijk examen passen de studenten de theoretische inzichten verworven tijdens de hoorcolleges toe bij de analyse van een ongeziene tekst.

Niet-periodegebonden (20%): studenten leggen een portfolio aan met een aantal opdrachten die tijdens of aansluitend bij de werkcolleges worden gemaakt. De inhoud van de portfolio wordt uitvoerig toegelicht in de eerste les. Er is geen tweede examenkans voor dit onderdeel.

inlämningsuppgifter och examination

7

- inlämningsuppgifter: skrivuppgifter under seminariet; mer info: första seminariet
- skriftlig tenta: analys okänd novell (bedömningskriterier: analys – text – språk)
- muntlig tenta:
 - ✓ 1 större fråga – insikt, förklara / tillämpa (-/10)
 - ✓ kort förklara 5 begrepp (-/5)
 - ✓ språk, uttal (-/5)

innehållsförteckning

8

1. Inledande kommentarer
2. Berättare
3. Modus
4. "Erzählsituationen"
5. Tid
6. Handling
7. Karaktärer
8. Historievärlden
9. Språk
10. Lite extra

litteratur

9

- Staffan Björck, Bertil Romberg, Skalin m.fl.
 - Herman, Fludernik, m. fl.
 - Obs: [The Living handbook of Narratology](#) – referenser här **LHN**
- litteraturförteckning, work in progress

10

1. INLEDANDE KOMMENTARER

en översikt

11

- narratologi
- narrativ
- fiktion
- narratologier
- *treenigheten*

narratologi

12

- Jfr Lars-Åke Skalin, 2011:
 - ✓ “studiet av berättandets och berättelsers natur, funktion och struktur”
 - ”berättarteknik”, “berättarstil”, “berättandets retorik”
 - särskild inriktning med en viss teoretisk bakgrund
 - jfr följande citat:

narratologi

13

- Jfr Lars-Åke Skalin, 2011:

Narratologen frågar sig hur den berättande framställningen är organiserad utifrån konventioner som möjliggör narrativ mening. Detta gäller även när ett enskilt verk analyseras. Om tolkningen är det huvudsakliga målet för litteraturläsaren och litteraturkritikern, så är den systematiska kunskapen om hur litteraturen fungerar som konvention målet för litteraturteoretikern. Medan den textinriktade litteraturforskaren lägger an på att belysa, karakterisera och tolka berättelser, dvs. ett antal unika sådana, sysslar narratologen med studiet av Berättelsen, dvs. det regelsystem som är förutsättningen för att alla enskilda manifestationer av berättande skall kunna identifieras som just meningsfulla berättelser och ingenting annat.

narrativ

14

- men vad är en berättelse?

- ✓ Jfr Lars-Åke Skalin, 2004:

Det var en bra visa, sa mumintrollet. Men man fick inte klart för sig hur det gick för humlan och om maskeraden var rolig. *Berätta nånting för oss i stället.*

Snusmumriken funderade en stund. Sen sa han: *Berättade jag nånsin om dedär snorkarna jag träffade för några veckor sen?*

Nej, sa mumintrollet. Vad är en snork? [---]

Dehär snorkarna var [...] mycket lika dig, sa Snusmumriken [...]. Jag menar konturerna. [Snorkens] lillasyster [---] var helt och hållet täckt av ett fint mjukt ludd och hade pannlugg som hon ideligen borstade.

Så fänigt, sa mumintrollet.

Nå hur gick det sen då, frågade Sniff.

Å, det hände ingenting särskilt, sa Snusmumriken. Hon vävde små sovmattor och kokade snälla soppor om man hade ont i magen. Sen gick hon med blommor bakom öronen och hade en guldring om vänstra foten.

Men det är ju ingen historia, ropade Sniff. [Mina kursiveringar]³

narrativ

15

✓ Jfr David Herman, 2007

Text 2:

(1) But then . . . for some reason I feel some heat or somethin other
 (2) and I look back
 (3) me and Renee did at the same time
 (4) and it's right behind us.

Text 1:

An emotion is a psychological state or process that functions in the management of goals. It is typically elicited by evaluating an event as relevant to a goal; it is positive when the goal is advanced, negative when the goal is impeded. The core of an emotion is readiness to act in a certain way . . . ; it is an urgency, or prioritization, of some goals and plans rather than others; also they prioritize certain kinds of social interaction, prompting, for instance, cooperation, or conflict.¹¹

Text 3:

This little piggy went to market.
 This little piggy stayed home.
 This little piggy had roast beef.
 This little piggy had none.
 This little piggy cried "Wee! Wee! Wee!" all the way home.

(5) We like . . . we were scared and . .
 (6) "Aaahhhh!" you know
 (7) at the same time.
 (8) So we take off runnin as fast as we can.
 (9) And we still lookin back
 (10) and every time we look back it's with us.
 (11) It's just a-bouncin behind us
 (12) it's NOT touchin the ground.
 (13) It's bouncin in the air.
 (14) It's like this . . . behind us
 (15) as we run.
 (16) We run all the way to her grandmother's
 (17) and we open the door
 (18) and we just fall out in the floor,
 (19) and we're cryin and we screamin
 (20) and we just can't BREATHE.
 (21) We that scared.¹²

narrativ

16

✓ berättelse?

- ett strukturerat tidsförlopp av specifika händelser
- som introducerar någon form av obalans i den värld som gestaltas av narrativet (om den här världen nu framställs som faktisk, inbillad, drömd osv.)
- och som förmedlar hur det är att leva igenom denna obalans, dvs. erfarenheterna av hur verkliga eller inbillade medvetanden upplever denna obalans

narrativ

17

- ✓ m.a.o., det blir tal om “narrativ” om
 - det finns specifika händelser och en specifik kronologi,
 - det finns en viss dynamik, dvs. en obalans, en förstöring av jämvikten – oväntat, ovanligt – något värt att berätta om (“täljbarhet”)
 - och om mänsklig erfarenhet framhävs – jfr Fludernik, 2009 - upplevelsedimensionen:

narrativ

18

“the essence of narrative is the communication of anthropocentric experience – the experientiality which is inherent in human experience – and this means drawing on fixed patterns of behaviour as well as conveying thoughts and feelings, and depicting perceptions and reflections. Hence, narrative is not merely a sequence of events; rather such sequences are an integral part of human experience and this is why they feature prominently in stories. Action is, however, not absolutely necessary in order to construct a narrative, as the plays of Beckett or the modern psychological novel show.”

narrativ

19

□ jfr Marie-Laure Ryan, 2007

Spatial dimension

(1) Narrative must be about a world populated by individuated existents.

Temporal dimension

(2) This world must be situated in time and undergo significant transformations.
 (3) The transformations must be caused by non-habitual physical events.

Mental dimension

(4) Some of the participants in the events must be intelligent agents who have a mental life and react emotionally to the states of the world.
 (5) Some of the events must be purposeful actions by these agents.

Formal and pragmatic dimension

(6) The sequence of events must form a unified causal chain and lead to closure.
 (7) The occurrence of at least some of the events must be asserted as fact for the storyworld.
 (8) The story must communicate something meaningful to the audience.

fiktion

20

Det var en bra historia, sa Snorken. Ge mig en polkagris till.
 Snusmumriken var tyst en stund. Sen sa han:
 Det var ingen historia. Alltihop är sant.²⁹

fiktio

21

- länge har narratologin enbart sysslat med fiktiva texter, utan att problematisera skillnaden mellan fiktiva och faktiska texter
- fiktiv vs faktisk? – olika definitioner (se Schaeffer, LHN):
 - semantisk: referera till verkligheten eller inte
 - syntaktisk: typiskt “fiktiva” tekniker
 - pragmatisk: ha anspråk på referentiell sanning eller inga sådana anspråk

fiktio

22

- Jfr också Henrik Skov Nielsen, 2015
- ✓ förmågan att föreställa sig något som inte föreligger som verklighet här och nu = förmågan till fiktionalisering
- ✓ fiktionalisering: den handling där avsändare eller mottagare tillskriver något fiktionalitet
- ✓ retoriskt och kontextualistiskt perspektiv: det förutsätter att läsare kommer att inrätta och förändra sin läsning och sina tolkningsstrategier alltefter om de uppfattar en text och en berättelse som fiktionaliserad

fiktion

23

✓ Jfr följande citat:

”Man kan ha den tesen att vi nu står i just den motsatta situationen, att sådana konventionaliserade former är på väg att dö ut eller åtminstone brytas upp. För de texter och utsagor som diskuteras mest i dag, från Karl Ove Knausgårds *Min kamp* till retoriska strategier i politikertal, gäller att tidigare distinktioner och uppdelningar överskrids när dessa förhåller sig problematiserande till genrer och kategorier. Man ser en tendens till blandfiktiva former som teorier om fiktion som genre har mycket svårt att få grepp om.”

narratologier

24

- kort om berättelsen om narratologin (se bl.a. Meister, LHN)
 - ✓ föregångarna: berättarteknik
 - Percy Lubbock, *The Craft of Fiction*, 1921
 - Eberhard Lämmert, *Bauformen des Erzählens*, 1955
 - F.K. Stanzel, *Die typischen Erzählsituationen im Romanen*, 1955
 - Staffan Björck, *Romanens formvärld*, 1953
 - ✓ Narratologi
 - 1966, *Communications* 8
 - 1969, Todorov, *Grammaire du Décaméron*
 - strukturalistisk narratologi

narratologier

25

- ✓ postklassisk narratologi: narratologier, bl.a.:
 - kontextuell narratologi: intresse för specifika kulturella, historiska, tematiska och ideologiska kontexter; fokus från rent strukturella aspekter till frågor om innehållet
 - kognitiv narratologi: fokus på de mentala tillstånd, kapaciteter och dispositioner som ger grund för - eller tvärtom, är baserade i – narrativa upplevelser
 - transgeneriska och intermediala perspektiv: undersöka relevansen av narratologiska begrepp för studier av genrer och media utanför det gängse studieobjektet, textbaserade litterära berättelser.

narratologier

26

- ✓ institutionalisering
 - tidskrifter: *Poetics Today*; *Style*; *Journal of Narrative Theory*; *Narrative Inquiry*; *Narrative*; *Scientific Study of Literature*
 - nätverk: bl.a. [Nordic Network of Narrative Studies](#)

treenigheten

27

- jfr Herman & Vervaeck, 2001:

	Genette	Rimmon-Kenan	Bal
geschiedenis	histoire	story	geschiedenis
verhaal	récit	text	verhaal
vertelling	narration	narration	tekst

1. historien
2. berättelsen
3. berättandet

treenigheten

28

- jfr Fludernik, 2009

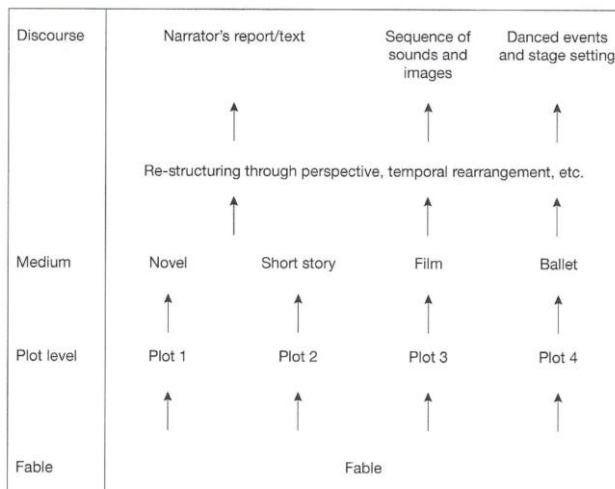

Figure 1.3 Fable, plot and discourse in different media

treenigheten

29

□ jfr innehållsförteckning:

2. Berättare	}	berättandet – berättelsen
3. Modus		
4. “Erzählsituationen”		
5. Tid		
6. Handling	}	berättelsen - historien
7. Karaktärer		
8. Historievärlden		

PER OLOV ENQUIST

Mannen i båten

Historien, som jag berättade den för Mats

Allt det här inträffade den sommar jag fyllde 9 år. Det året bodde vi alla vid Bursjön, den var stor, där fanns små holmar och det var en bra sjö. Jag var 9 år, Håkan var 10. Genom sjön flöt en älv. Den kom in i sjöns norra del och flöt ut i den södra, älven kom långt uppifrån Lappmarken och på vårarna flottade man timmer i den. Jag kunde se det från vårt fönster i maj: hur sjön fylldes av timmerstockar, isbitar och isflak, hur timret långsamt gled söderöver och hur allt det en dag i maj till sist var försvunnet.

Men inte allt timmer. En del flöt åt sidan, fastnade på stränderna, blev kvar. Det var fina stockar, grova och härliga, de flöt högt och bra. Vi visste hur det skulle gå med dem. Efter en vecka skulle flottarna komma, peta ut stockarna från stränderna, dra ihop dem i släp, skicka i väg dem efter de andra. Flottarna gick längs stränderna, rodde i båtar: de kunde rensa sjön på en dag, så var alltsammans borta. Det kallades "sladden". Sedan sladden gått var sjön tom igen.

Det var därför Håkan och jag gömde tre stockar. Det gick ut ett dike vid sjön, just där vi bodde: vi släpade stockarna in i diket, tjugo meter upp, la dem alla i en lång rad nedtryckta vid gräskanten, bredde över dem, maskerade dem. Det tog en hel dag. Vi visste mycket väl att det var förbjudet, men Håkan sa att det gjorde ingenting för det var bara bolaget som förlorade, och dom hade nog pengar ändå. Dom kunde nog vänta något år på sitt timmer.

Håkan kunde mycket om sånt. Sedan låg vi i skogskanten den dag sladden gick och såg hur flottarna kom. De gick efter sjöstranden och utanför på vattnet rodde en båt. Och då och då fann de en stock och drog ut den i vattnet, och männen i båten drog

den vidare, och vi hörde deras röster. Det var ännu vår, vi hörde hur de talade men vi hörde inte vad de sa. Och jag minns hur Håkan och jag låg där i skogsbrynet, nedtryckta och orörliga, och såg hur flottarna kom närmare och hur de talade med varandra. Och när de kom till diket där vi gömt våra tre stockar stannade de en stund och rökte och jag minns ännu hur väl jag kunde höra Håkans andetag och mina egna hjärtslag: tydligt, som om de ekade i den svala vårluften.

Men de gick förbi. Och de såg inte stockarna. Och nästa dag var sjön tom på timmer och på flottare, och sladden hade gått för året. Men timmerstockarna hade vi kvar. Och sjön var vår. Vi rådde om den alldeles själva nu, hela sommaren.

Vi väntade två dar, för säkerhets skull. Men på morgonen den tredje dagen minns jag hur jag vaknade tidigt av att någon knackade på min ruta: det var Håkan, han hade klättrat upp på brandstegen till andra våningen och stod där och hängde och grimaserade och räckte ut tungan och knackade på rutan: och jag steg upp och gick över golvet som var kallt och skönt och så såg jag hur Håkan sträckte fram en hand med något i: en hammare. I dag skulle vi. Nu genast.

Jag slängde på mig kläderna. Jag måste ha ätit frukost också, det måste ha gått fort. Jag sprang ut. Bakom huset, intill husväggen, satt Håkan med sin röda skjorta och sina blå gymnastikskor, han hade en hammare och en bunt tretumsspik och han log mot mig när jag kom.

— Nu jävlar, sa han, nu ska vi börja bygga den.

Den morgonen började vi bygga flotten. Vi drog ut stockarna i vattnet igen, placerade den längsta i mitten och de andra på sidan, och slog tvärstag över. Längst fram en tvärbräda som vi spikade fast i stockarna, på mitten tre brädor, längst bak två stycken. Vi använde tretumsspik, utom längst bak där vi fäste med två sextums som Håkan fått tag på någonstans.

— När vi inte behöver det här, sa han med munnen full av spik och grötig röst, då slår vi bort tvärbrädorna och drar ut spiken. Låter vi spiken sitta går det åt helvete med klingan på sågen. Och det förstör ackorden för gubbarna.

Han jobbade tyst en stund och sa sen:

— Man måste tänka på ackorden.

Håkan var bara ett år äldre än jag, men han kunde mycket. Han lärde mig mycket. Jag minns den här sommaren mycket väl: vi byggde en flotte, den bestod av tre stockar, vi hade segel på den, Håkan var med. Det var den sommar jag fyllde 9 och han 10 år: 1943 var det.

Det tog bara en dag att bli färdiga.

Håkan vägde 38 kilo. Självt vägde jag 35 kilo. Stockarna låg djupt i vattnet: i allmänhet sticker bara en tiondel av stocken upp. Det beror till en del på hur sur stocken är. En del är på gränsen till att vara sjunktimmer, andra flyter högt. Tillsammans vägde vi 73 kilo. När det blåste gick nästan alltid vågorna över däckets, slog upp i mellanrummet mellan stockarna. Vattnet var ganska kallt i början: inte mer än 14–15 grader. Vi hade stövlar på oss. Flotten hade i övrigt god utrustning. För det mesta stakade vi oss fram: käppen var precis tre meter lång, det räckte till ganska långt ut. Två brädbitar skulle vara paddlar (men det gick nästan inte att paddla, mycket trögt i alla fall). I en liten matlåda längst bak (fäst med en entumsspik vid bakre plattformen) hade vi provianten. Den bestod av: 1 flaska vatten, 1 korvbit (1 dm lång), 1 halv limpa, 8 skorpor, 1 kniv, 1 hg margarin, 20 sockerbitar, 1 liten burk melass (det var en slags mörkare sirap som korna fick men som Håkan påstod var godare än vanlig sirap: själv tyckte jag inte om melassen men han ville ha med en burk och jag gav med mig). Det var den proviant vi hade. Bestyckningen på flotten var ett armborst av trä med sex pilar, en vidjeslunga för kottar med ammunition (35 kottar) och Håkans gamla slangbella med reservgummi till och 10 mindre stenar.

Det var ingen tvekan om att vi behärskade sjön.

Den här dagen jag ändå till sist måste berätta om, då allting tog slut och allting började, den dagen gick vi ut ganska sent. Klockan var över sju på kvällen, vi hade sagt att vi skulle fiska och fick lov till det, det var i augusti. Vi hade de sista två dagarna experimenterat med ett segel på flotten: mellan två långa käppar spände vi ett lakan. Ibland höll vi själva i käpparna, ibland försökte vi surra

fast dem. Ingenting gick särskilt bra: men den här kvällen blåste det bra. Det blåste rakt från land, och vi gick ut sedan vi kollat ammunition och proviant och spänt upp seglet. Solen gick just ner på andra sidan, det blåste hårt och vi såg att vi gled bra, vi rörde oss utåt, mot mitten av sjön. Det var ganska vackert: jag ville inte säga det till Håkan, men det var ganska vackert just när solen försvann. Håkan brukade le ibland när jag berättade vad jag tyckte om sånt.

Det är precis här det är svårast att minnas exakt hur allting gick till — men jag ska ändå försöka berätta. Håkan satt längst fram och sa att han just fått syn på en fientlig barkass som vi skulle ramma: han beordrade fulla segel, befallde besättningen att ta fram änterhakarna och gick själv bakåt för att hämta armborstet som låg mitt på flotten. Vågorna gick nu ganska höga och sen var det ju skymning, nu minns jag bättre, mörkret hade börjat komma utom där solen hade gått ner för där var himlen röd ännu — och Håkan ställde sig upp och gick bakåt för att hämta sitt armborst. Allting på flotten var ganska halkigt och slipprigt, och jag såg hur han vacklade och steg åt sidan: och så föll han. Jag hade alltsammans rakt framför mig. Håkan som en siluett som vacklade och föll mot den ljusröda horisonten. Det minns jag tydligt. Och så minns jag lika tydligt hans ansikte i vattnet, jag såg hur han på samma gång var rädd och generad (rädd för att han inte kunde simma så bra, generad för att han varit så klumpig).

Sjön gick ganska hög. Jag räckte ut handen mot honom. Det var precis i skymningen: svårt att se, mycket kallt vatten, en ljus röd rand där solen hade gått ner. Håkans ansikte där nere i vattnet, han log som om han tänkte: Fan vad jag har klumpat mig. Och jag räckte ut handen mot honom.

Det nästa jag minns måste ha varit en bra stund senare. En timma kanske, förmodligen mer. Jag själv satt längst bak i aktern. Håkan satt längst fram, på den främre plattformen. Han satt med ryggen mot mig, kurade ihop sig. Jag såg att han kurade ihop sig som om han frös. Och när jag såg mig omkring på flotten förstod jag att vi måste ha tappat en hel del saker under villervallan när Håkan trillade i. Seglet var borta. Träbitarna som skulle vara

paddlar var borta. Käppen att staka med var borta. Hela flotten var alldeles tom, frånsett den fastspikade matlådan med reservproviant, för den satt jag på. Och frånsett Håkan och jag. Vi som satt och kurade i var sin ända av flotten.

Men det märkligaste var ändå något annat: och jag har tänkt mycket på det efteråt och på något sätt förstått att det finns en lucka i minnet någonstans. Det märkliga var att blåsten alldeles hade upphört. Det var alldeles lugnt, vågorna hade lugnat sig, vattnet var spegelblankt. Och nu var det alldeles lugnt och alldeles mörkt, det kändes som det var mitt i natten men månen hade gått upp. Månen lyste. Det var nästan fullmåne, natten var svart och vattnet lugnt och svart men månen lyste. Det såg så konstigt ut. Mitt i mångatan låg en tyst och nästan sönderslagen flotte, på den satt två pojkar hopkurade, vattnet var som silver, det var lugnt, det var alldeles tyst.

Vi måste vara mitt på sjön, tänkte jag. Jag vände mig om och då såg jag ljusen hemifrån som små vita punkter: långt borta, som små vita nålstick i svart sammet. Sen såg jag på månen. Sen på vattnet, på det konstiga vita månljuset och flotten mitt i ljusgatan, på Håkans orörliga rygg. Det kändes som om jag drömde. Och det var så konstigt: den där tystnaden var så djup att jag inte vågade bryta den. Jag ville prata med Håkan, men jag teg i stället.

Och så satt vi tysta, länge, länge.

Jag vet inte vad jag tänkte på. Jag vet att jag försökte komma underfund med vad som hänt: hur Håkan hade fallit, hur han kommit upp, varför han satt där så tyst. Varför vinden upphört. Varför vågorna slätats ut. Varför månen lyste. Jag måste ha tänkt på hur vi skulle komma hem. Vi hade ingenting att ro med, inget segel, ingen vind.

Jag måste ha frusit, men jag minns det inte. Jag minns den konstiga stillheten, det lugna svarta vattnet, månen, flotten mitt i mångatan, tystnaden, den becksvarta natten omkring oss.

Det gick kanske en timme. Då hörde jag svagt, och som på ett oerhört avstånd, ljudet av åror. Ljudet kom inte hemifrån, utan rakt från öster, och det var konstigt för åt det hållet fanns det ingen bebyggelse. Men det var årtag, ingen tvekan om det. Jag satt med huvudet vänt åt öster och stirrade rakt ut i den beck-

svarta natten, men såg ingenting.

Årtagen kom närmare och närmare. Långsamt rodde han. Plask. Plask. Jag kunde inte se någonting. Närmare och närmare. Och så plötsligt såg jag hur en båt syntes mot månens vattenspegling, rakt in i mångatan gled långsamt siluetten av en båt. Den kom mot oss, jag såg ryggen av en man som rodde.

Jag hade ställt mig, och jag såg att Håkan också stod nu. Vi stod stilla och stirrade mot båten som gled allt närmare oss.

— Hallå, skrek jag plötsligt ut över vattnet, kom och hjälp oss!

Mannen i båten vände sig inte om. Han såg inte mot oss. Han lät bara båten stilla glida mot oss, höll upp årorna. Vattnet dropade från årorna, båten gled, å, jag minns det så väl, det var som en dröm, mannen vände sig inte om, varför svarade han inte?

Så var han framme hos oss. Låg stilla intill flotten. Och då, först då, vände han sig om.

Jag såg hans ansikte i månljuset. Jag kände inte igen honom. Jag hade aldrig sett honom förut. Han hade mörkt hår, han hade ett magert ansikte, han såg inte på mig. Han såg bara på Håkan. Han var inte från trakten, men han hade kommit för att hjälpa oss. Och han sträckte ut handen mot Håkan, och Håkan tog tag i handen, och han klev försiktigt ner i roddbåten och satte sig i aktern. Ingen av dem sa ett enda ord. Och jag stod stilla och såg på dem.

Då gled roddbåten ut en bit, och det skedde så omärkligt att jag först inte förstod vad som höll på att hända. Men mannen satte sig, han satte sig vid årorna. Och han började ro. Håkan satt i aktern, med ryggen vänd mot mig, han rörde sig inte, han såg inte på mig. Och mannen började ro, och långsamt försvann båten i mörkret.

Jag kunde inte ropa. Jag stod stilla, som förstenad. Jag måste ha stått så en lång stund.

Allt jag minns av det här är så förvirrat. Det är svårt att berätta om det. Jag måste ha satt mig på bakre plattformen. Jag måste ha frusit mycket. Jag vet att jag öppnade boxen med reservproviant, att jag åt. Jag tog burken med melass, den sirap som jag egentligen inte tyckte om: jag åt den. Jag tog med fingrarna och

stoppade i munnen, det smakade sött. Jag satt där på bakre plattformen och såg hur gryningen kom, hur ljuset smög sig in över sjön, hur morgondimmorna kom och lättade, hur det till sist blev ljust.

Och då kom båtarna fram till mig.

Det var morfar som kom först. De sa efteråt att de länge hade sökt och ropat, men att jag inte hade svarat. Jag sa dem att jag inte hade hört några rop. Morfar kom först. Jag stod upp och mitt ansikte var kletigt och melassen hade runnit ner över halsen på mig. Och morfar tog min hand och lyfte mig ner i båten, och jag var smetig i ansiktet men alldeles lugn. Och jag minns att jag la mig ner på botten av ekan, alldeles rak lång, låg stilla och såg rakt upp medan de stoppade om mig med filter och medan morfar började ro, fort som om han hade mycket bråttom. Jag låg på ekans botten. Jag var smetig om mun och hals, melassen hade runnit. Morfar rodde. Jag låg och tittade på hans ansikte.

Jag måste ha blivit mycket sjuk efter detta. Jag minns att jag låg i min säng, att jag hade hög feber, att jag drömde så konstiga drömmar. Ibland svettades jag mycket, ibland sov jag och vaknade av att jag skrek. De kom in till mig och satt hos mig: mamma satt där, morfar, och mormor, och Annika, och det måste ha gått många dagar: jag vet inte hur många.

Så en dag var jag frisk. Det gick så snabbt att det var som att tända en lampa. Först mycket sjuk. Sen — på en gång — vaknade jag en dag och var helt frisk.

Morfar satt hos mig.

— Hur gick det med flotten, frågade jag. Tog ni iland den eller ligger den kvar därute?

— Vi tog iland den, sa han.

— Ligger den förtöjd nu då?

— Nej, sa han mycket lugnt, vi slog sönder den och skickade iväg timret. Jag gjorde det själv samma dag.

— Jaha, sa jag. Jaha. Tog du bort all spiken?

— Det gjorde jag, sa han.

— Det var bra, sa jag. Annars hade gubbarna på sågen spik-sågat och förstört ackordet.

— Ja jag vet, sa han.

— Vad hette han som rodde ekan Håkan åkte i?

Men morfar svarade inte, utan satt bara och såg tankfull ut.

— Han var inte härifrån, sa jag. Han liknade Eriksson vid barktrumman på sliperiet men det var inte han.

— Nehej, sa morfar lågt. Nu ska du sova igen ett tag.

Han stod i dörren och tittade på mig, jag började berätta hur det hade gått till den där natten men han var lite irriterad eller konstig på annat sätt så han vände bara och gick, alldeles tvärt. Och nästa dag, när jag fick börja gå uppe, kom han igen och bad mig berätta, och då berättade jag alltihop.

Han satt bara och såg tankfull ut, som han brukade göra i bönhuset när det blev långsamt och tråkigt och allvarsamt och han satt och tänkte på fiske. Då såg han tankfull ut. Nu såg han ut precis likadan, så jag trodde han tänkte på fiske igen. Så jag sa:

— Det var bra du drog ut all spik. Kunde ha förstört ackorden för dem.

Då sa han, rakt ut i vädret:

— Ja Håkan ja. Han kom ju inte tillbaka han.

Den sommaren läste jag mycket. Det jag tyckte bäst om var historien om den flygande Holländaren. Han hade en gång begått ett fruktansvärt brott: han hade inte räckt ut sin hand mot drunknande sjömän, han hade bara tänkt på sig själv, han hade låtit dem drunkna. Då blev han fördömd, det vill säga: när han och hans fartyg kom till en hamn började det blåsa motvind, så han kunde inte gå in i hamnen. Så fick han fortsätta till nästa, och nästa, och nästa.

Och där seglade han, år ut och år in. Sjömän brukade se honom komma med sitt fartyg, mitt i natten, i hård storm, och i månljuset såg de hur han stod på däck, fastsurrad vid ratten, dömd att alltid segla och segla. En okänd man.

Jag berättade det för morfar.

— Du förstår, sa jag, det är bara *då* man ser honom: mitt i natten. Han kommer seglande i månljuset. Är det inte konstigt? En okänd man, han talar aldrig till någon, bara kommer där, på natten, i månljus. Förstår du morfar?

— Nej, sa morfar frågande, vaddå?

— Jo sa jag, en okänd man, en stormnatt, och man ser honom i månljuset. *Han bara kommer där glidande i månljuset!* Förstår du? Det kan ju finnas ett samband?

— Jag förstår inte, sa morfar tvärt.

— Han kom roende från öster den natten, sa jag. Du vet lika väl som jag att i öster bor det ingen. Inte här vid sjön. Inte ens en turist. *Men han kom från öster.*

I juli började jag metodiskt undersöka sjöns östra stränder. Jag berättade inte för de andra vad jag gjorde: de vuxna hade redan tagit in mig till sig och pratat långa samtal, långa allvarliga samtal som jag inte minns vad de handlade om, inte vill minnas. De skulle aldrig förstå, bara be mig att göra något annat, att hjälpa till i lagårn, att tänka på annat, annat, annat.

Jag beslöt mig att undersöka sjöns östra stränder.

Det var i juli 1943, en mycket varm sommar. Östra delen av sjön brukade Håkan alltid kalla "skitsumpen" — det var ingen trevlig del, det låg mycket stubbar och skräp i vattnet, botten var dålig och slibbig, stranden risig och ibland kalhuggen på det där torra sättet som gjorde att man blev törstig bara man såg den delen av trakten. Jag tog med mig vatten i en flaska, sen började jag söka. Jag började längst ner vid stranden, sen gick jag hundra meter upp. Sedan snett ner till stranden igen, sen upp. På det sättet skulle jag kunna finkamma hela området.

Jag gick i många timmar. Jag blev mycket törstig. Jag drack vatten. Vattnet tog slut, jag gick hem.

I juli sökte jag i sjöns östra del. Jag fann ingenting. Det enda jag fann var resterna efter en halvt uppruttnad båt, en eka. Den låg uppdragen långt uppe på land, med botten i vädret. Den måste ha legat där i många år.

Jag satte mig på båten. Solen sken, det var mycket varmt. Jag formade händerna till en lur. Jag ropade, högt, ut över vattnet:

— Håkan! Håkan! Håkan!

Men det kom inget svar. Inget eko. Ingenting alls. Och då visste jag till sist att i sjöns östra del fanns inga spår efter Håkan, och inga efter mannen i båten.

I september det året sökte jag för sista gången.

September var den månad jag tyckte bäst om. Där uppe i Västertobottens kusttrakter frös det ganska tidigt, färgerna kom i mitten av månaden, sista veckorna kunde man gå sönder tunna isskorpor på vattenpölarne varje morgon. Hela sjön låg liksom inbäddad i ett mörkgrönt och gulrött band: alla skogarna såg såna ut. Grönt av barrskogen, gulrött av björken. Och så låg dimmorna över sjön, och det var kallt.

En av de sista dagarna i månaden tog jag morfars eka och rodde ut. Jag hade inte lov, men jag gjorde det. Det var samma dag jag fyllde 9 år.

Jag rodde runt hela sjön. Det låg en tunn dimma över allt, en dimma som var nästan genomskinlig och bara några meter hög, men som gjorde att jag ändå kände det som om jag rodde i en alldeles ensam och övergiven värld. Som om jag var alldeles ensam. Och det var mycket skönt.

Jag rodde runt hela sjön. Och så rodde jag ut mitt på sjön. Och så drog jag upp årorna, satte mig tillrätta, och väntade.

I dimman var man ensam på ett så konstigt sätt: man kände sig trygg. Och jag tänkte på allt det som hänt, det kändes konstigt, men jag blev inte längre förtvivlad när jag tänkte på hur Håkan hade försvunnit. Jag förstod bara inte hur det gått till, vem mannen i båten var. Varför hade han lämnat mig kvar? Var var Håkan nu? Varför kom han inte tillbaka?

Jag måste ha suttit en timme. Då såg jag hur båten kom mot mig, utifrån dimman.

Det var en eka, en man som rodde. Någon satt i aktern med ansiktet vänt mot mig.

Det gick inte att se fel. Det var Håkan. Och ekan gled långsamt fram mot mig, alldeles ljudlöst, rakt genom dimman, och jag var inte rädd ett dugg. Håkan satt i aktern och såg rakt på mig, och han såg precis likadan ut som förr. Och han log mot mig.

Det var alldeles tyst. Jag satt stilla och såg hur den andra ekan långsamt gled mot mig, intill mig, passerade förbi. Hela tiden såg Håkan på mig, och han hade ett så egendomligt uttryck i ansiktet. Han log svagt, och han såg rakt på mig. Det var som om han ville säga: här är jag. *Du behöver inte söka mer.* Du har hittat mig.

Och när du har hittat mig måste du sluta söka mig. Jag har det bra. Du måste förstå det. Du måste sluta söka mig, för du har hittat mig nu. Och så måste du bli dig själv. Och så måste du bli vuxen.

Vi sa inte ett ord, men vi såg på varandra. Och vi log bägge två. Och så gled ekan bort, och så var de borta. Och sedan dess har jag aldrig sett min enda vän Håkan.

Jag satt länge stilla, och tänkte. Sedan tog jag årorna för att ro: men just då såg jag att något låg i vattnet och flöt. Det var en lång käpp. Det var käppen vi brukade staka oss fram med på flotten. Jag tänkte: det var Håkan som ville lämna den tillbaka. Det var bra. Jag ska ta upp den.

Jag tog upp den. Och sedan rodde jag tillbaka igen.

När jag kom tillbaka stod morfar på stranden. Jag såg honom på långt håll. Han såg förbannad ut: då blir han så konstigt stel i kroppen, kör ner bägge axlarna, glor rakt fram. Men jag var inte rädd. Jag styrde båten rakt mot stranden, la upp årorna, tog stören, kastade den upp på stranden. Han såg på den och sa:

— Var har du hittat den där?

Jag sa bara:

— Jag har fått tillbaka den.

Jag gick upp ur båten. Vi drog upp den tillsammans. Men innan han hunnit börja skälla ut mig sa jag:

— Och så skulle jag bara säga att jag inte ska leta mer. Jag ska aldrig söka efter Håkan mer. Det är slut nu.

Han stod tyst och såg på mig, som om han inte förstått vad jag velat säga.

— Nej, sa jag, nu är det slut morfar. Nu vet jag.

Jag började gå upp mot gården, över ängen. Det var i september, frost i gräset, det var strävt under skorna, knastrade när man gick. Morfar stod kvar där nere vid båten. Och jag tänkte att det är konstigt allt det som händer: man får en smäll men ingenting är ohjälpligt. Ibland vill man bara dö, men då allting är som mest hopplöst då finns det ändå en lösning. Man får en smäll och det känns inte bra, men man lär sig en del. Och om man inte lärde sig, då skulle man aldrig kunna bli vuxen, och förstå. Och jag tänkte på den flygande Holländaren och på historien om Isdrott-

ningen, och på alla de historier jag hört, och jag tänkte på mannen i båten som hämtat Håkan från mig, och aldrig mer skulle jag bli sjuk på det sätt jag varit den sommaren.

Jag skulle inte leka på samma sätt som förut, inte tro på samma sorts sagor, inte försöka *krypa undan*; ingenting skulle bli som förr. Det var i september: Håkan skulle ha varit 10 år och en månad, om han levat. Jag gick upp mot gården. Morfar stod kvar där nere vid båten. Jag minns att jag grät, men samtidigt var jag mycket lugn. Det var kallt i luften. Det var sista gången jag sökte. Jag visste till sist vem mannen i båten hade varit. Jag gick hemåt, det knastrade under fötterna, det var kallt, så var det, detta är hela historien.